

OKUL MÜDÜRLERİNİN OKUL, ÖĞRETMEN, ÖĞRENCİ VE VELİ KAVRAMLARINA İLİŞKİN METAFORİK ALGILARI*

Necati CEMALOĞLU**
Ferudun SEZGİN***
Fatih ŞAHİN****
Emre SÖNMEZ*****

Öz: Bu araştırmada, okul müdürlerinin okul, öğretmen, öğrenci ve veli kavramlarına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeleri metaforlar aracılığıyla belirlemek amaçlanmaktadır. Mecazlar yoluyla araştırma verilerinin toplandığı bu araştırma, yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak gerçekleştirilen nitel bir çalışmadır. Ankara ili Keçiören ve Altındağ ilçelerinde okul müdürü eğitimlerine katılan 92 okul müdürü ile yapılan görüşmelerde okul müdürlerinin “okul/öğretmen/öğrenci/veli... benzer. Çünkü ...” cümlesini tamamlaması istenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre okul daha çok sevgi ve dayanışma yeri, şekillenme yeri ve hayatın kendisi; öğretmen koruyan-gözetken, yol gösteren-harekete geçiren kişi; öğrenci şekil verilen-bilgi yüklenen, bakım ve korunmaya muhtaç kişi; veli ise hizmetten faydalanan kişi olarak görülmektedir. Araştırmada üretilen metaforlar genel olarak incelendiğinde, okul müdürlerinin okula, öğretmene ve öğrenciye yönelik olumlu; veliye yönelik ise olumsuz bir düşünce yapısına sahip olduğu söylenebilir. Metaforik algıların oluşmasında içerisinde bulunulan sosyo-kültürel bağlamın önemli bir etkisinin olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda okul müdürlerinin metaforik algılarını, kendilerini kuşatan kültürel kodlar içerisinde incelemekte yarar görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Metafor, okul yöneticisi, okul, öğretmen, öğrenci, veli

* Bu makale, 7-9 Mayıs 2015 tarihleri arasında düzenlenen 10. Ulusal Eğitim Yönetimi Kongresinde bildiri olarak sunulmuştur.

** Prof. Dr.; Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Ankara.

*** Doç. Dr.; Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Ankara.

**** Arş. Gör.; Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Ankara.

***** Arş. Gör.; Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Ankara.

METAPHORIC PERCEPTIONS OF SCHOOL PRINCIPLES REGARDING THE CONCEPT OF SCHOOL, TEACHER, STUDENT AND PARENT*

Necati CEMALOĞLU**
Ferudun SEZGİN***
Fatih ŞAHİN****
Emre SÖNMEZ*****

Abstract

The purpose of this research is to determine the mental imagery of school principals regarding the concept of school, teacher, student and parent through metaphors. This study is a qualitative research and a semi-structured interview form that reveals metaphors was used to collect research data. The participants of this research consist of 92 school principals participating in the school principals' training program in the districts of Keçiören and Altındağ in Ankara province. In this study, the school principals were asked to complete the "School / Teacher / Student / Parent is like a ... Because ..." sentence. According to the results of the research, more frequently the school is considered as a place of love and solidarity, a place where individuals are shaped, and life itself; the teacher is considered as a person who protects, looks after, leads and motivates people; the student is considered as a person who is shaped or loaded with information, and in need of protection; and the parents are considered like those who benefit from the service. When metaphores produced in the research are examined in general, it is observed that school principals are positive towards the school, teachers and students. It can be said that they have a negative thoughts towards the parents. It is thought that there is a significant effect of the socio-cultural context in the formation of metaphoric perceptions. In this context, it is useful to examine the metaphorical perceptions of school principals in the cultural codes that surround them.

Keywords: Metaphor, school principal, school, teacher, student, parent

---

* This article was presented at 10th National Education Management Congress held in between 7-9 May, 2015.

** Prof. Dr., Gazi University, Gazi Education Faculty, Ankara.

*** Assoc. Prof. Dr., Gazi University, Gazi Education Faculty, Ankara.

**** Research Assistant, Gazi University, Gazi Education Faculty, Ankara.

***** Research Assistant, Gazi University, Gazi Education Faculty, Ankara.

GİRİŞ

Gündelik hayatı anlamlandırabilmek ve olay, nesne ve olguları daha iyi açıklayabilmek için dilin sembolik temsil gücü açısından büyük önem kazanan metaforlar kullanılmaktadır (Bourdieu, 1991; Lakoff ve Johnson, 2005). Metaforlar, fikirleri açıklamada, bilgiyi organize etmede ve anlayışı aydınlatmada kullanılan etkili araçlar olarak dikkat çekmektedir (Clarke, 1997). Bir tür algı aracı olarak metaforlar (Arnett, 1999), temel olarak bir şeyi başka bir şeye göre anlamak ve tecrübe etmek olarak ifade edilmektedir (Lakoff ve Johnson, 2005). Metaforların örgütsel gerçekliğin tanımlanmasında ve yapılandırılmasında etkili olduğunu ifade eden Akın ve Palmer'e (2000) göre; herhangi bir olgunun veya durumun zengin bir resmini çizmenin yanı sıra gerçekliği oluşturan eylemlerin anlaşılması metaforlar aracılığıyla daha kolay ve etkili olmaktadır.

Metaforların sosyal çevredeki faaliyetlere nasıl rehber olduğu; inançları, tutumları ve değerleri nasıl şekillendirdiği; örgütsel süreçleri nasıl gösterdiği ve örgütsel yaşamın oluşturulmasında nasıl bir etkiye sahip olduğuna yönelik artan bir ilgi söz konudur (Çelikten, 2006). Bu yönüyle yöneticinin, işgörene, mal veya hizmet sunulan kitleye veya örgüte ilişkin zihninde oluşturduğu örtük imgeler, onun yönetsel eylemlerini etkileyebilmektedir. Bu örtük imgeler, örgüte ilişkin bazı gerçeklikleri yansıtırken bazı gerçeklikleri de gizleme özelliği taşımaktadır (Morgan, 1998). Örneğin, örgüte yönelik makine metaforu algısı, örgütsel eylemlerin rutinleşmesi, işte belli bir standardın yakalanması, üretimde verimin artması, iş bölümüyle işin basit parçalara ayrılması ve uzmanlaşmanın sağlanması gibi yararlar sağlayabileceği gibi, örgütün sosyal bir sistem olduğu, örgütte informel yapılanmaların etkili olduğu, bilinçaltı süreçlerin örgüte yön verebileceği ve örgütün politik bir yönünün olabileceği gibi örgütsel gerçeklikleri göz ardı edebilmektedir.

Örgütsel yaşamı anlama ve anlamlandırma sürecinde metaforlar büyük önem taşımaktadır (Morgan, 1998). Soyut ve karmaşık olguları anlamlandırmada kullanılan metaforlar, örgüt ve yönetim alanlarında araştırmalara konu olmuş ve eğitim örgütlerinde de sıklıkla çalışılmıştır (Beck, 1999; Bell, 2005; Cerit, 2008; Inbar, 1996; Grady, Fisher ve Fraser, 1996; Örtücü, 2014; Saban, 2008; Ünal, Yıldırım ve Çelik, 2010; Zembat, Tunçeli ve Akşin, 2015). Eğitim örgütlerinde semboller kültürel bir unsur olarak sıklıkla kullanılmaktadır (Şişman ve Turan, 2004). Bu sembollerin kullanılması; okula, öğretmene, öğrenciye veya yöneticilere yönelik algıların belirlenmesini kolaylaştırarak duygu ve düşüncelerin paylaşılmasını, deneyimlerin somutlaştırılmasını ve herhangi bir nesnenin veya kavramın daha iyi anlaşılmasını mümkün kılmaktadır (Aykaç ve Çelik, 2014). Bu doğrultuda, eğitim örgütlerinde yapılan araştırmalarda, öğrenci, öğretmen veya öğretmen adaylarının okul ve okul paydaşlarına ilişkin metaforik algılarını belirlemeye yönelik birçok araştırma yapılmıştır (Baker, 1991; Döş, 2010; Inbar, 1996; Gültekin, 2013; Örtücü, 2012, 2014; Saban, 2008; Zembat, Tunçeli ve Akşin, 2015).

Öğrenciye yönelik metaforik algıları ortaya koyan çalışmalarda öğrencilere sıklıkla “fidan, çiçek, hamur, beyaz sayfa, tohum, toprak, maden cevheri, odun parçası, ka-

set-CD, bilgisayar” benzetmesi yapılmıştır (Saban, 2009). Öğretmene yönelik metaforik algıları ortaya koyan çalışmalarda öğretmenlere ilişkin sıklıkla “güneş, ışık, mum, meyve ağacı, çiçek, bilgisayar” benzetmelerinin yapıldığı görülmektedir (Saban, Koçbeker ve Saban, 2006). Okul yöneticilerine yönelik üretilen metaforlar incelendiğinde, yöneticilerin sıklıkla “baba, anne, ebeveyn, lider” metaforlarıyla tanımlandığı görülmektedir (Zembat, Tunçeli ve Akşin, 2015). Öte yandan okula ilişkin üretilen metaforlarda ise okul sıklıkla “ev, yuva, aile, bilgi merkezi, kitap, fabrika, hastane, meyve bahçesi, toprak, çiçek, oyun parkı, arı kovanı, hapisane, hayat” kavramlarına benzetilerek anlatılmıştır (Saban, 2008). Ancak ilgili alanyazın incelendiğinde sıklıkla ulaşılması kolay ve sayıca çok olan örneklem gruplarıyla çalışmaların yapıldığı, eğitim sisteminde sayıları nispeten az olan ve ulaşılması güç olan okul müdürleriyle metaforik algı üzerine sınırlı sayıda çalışmanın yapıldığı görülmektedir (Cerit, 2008). Okuldaki yönetsel etkinlikleri düzenleyen, okulun tüm paydaşlarıyla etkileşim halinde olan, okuldaki eğitsel süreçleri düzenleyen, okul-çevre ilişkilerini geliştiren, okula kaynak sağlayan, öğretmen ve öğrenciler için uygun öğrenme ortamları hazırlayan okul müdürlerinin okulu ve okuldaki tüm paydaşları nasıl gördüğü, bu yönde zihninde nasıl benzetimler yaptığı önemli görülmektedir. Okul müdürlerinin okula ve okulun paydaşlarına yönelik zihinsel imgelerinin ortaya çıkarılması; onların yönetim, öğretme-öğrenme süreci ve karar alma yaklaşımları hakkında ipuçları sunacağı düşünülmektedir. Diğer taraftan bu araştırma; açık sistem özelliği gösteren eğitim kurumlarının birbiriyle ilişkili okul, öğretmen, öğrenci ve veli unsurlarına yönelik üretilen mecazların birlikte ele alınması, sisteme dönük bütüncül değerlendirmelerin yapılmasını mümkün kılacaktır. Bu sebeple okul müdürlerinin bu unsurlara ilişkin zihinsel imgelerini metaforlar yoluyla inceleyen bu çalışmanın alana önemli bir katkı sağlayacağı söylenebilir.

Bu araştırmanın temel amacı, okul müdürlerinin okul, öğretmen, öğrenci ve veli kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeleri metaforlar aracılığıyla belirlemektir. Bu amaca yönelik olarak aşağıdaki sorulara cevap aranmaktadır:

- i. Okul müdürlerinin okula, öğretmene, öğrenciye ve veliye yönelik metaforik algıları nelerdir?
- ii. Bu metaforlar ortak özellikleri bakımından hangi kavramsal kategoriler altında toplanmaktadır?

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, katılımcılar, verilerin toplanması ve analizi bilgilerine yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Okul müdürlerinin okul, öğretmen, öğrenci ve veli kavramına ilişkin sahip oldukları algıları metaforlar aracılığıyla belirlemeyi amaçlayan bu araştırma, olgubilim de-

seninde nitel bir çalışmadır. Metaforlar, bir durum ya da ortamı tanımlamakta binlerce sözcüğe eş değer zihinsel bir resim yaratmaktadır. Benzer şekilde metaforlar, bir kavram veya bir terimin belirli bir benzerliği ifade etmek için farklı bir içeriğe uygulandığı dil formu olarak düşünülebilir. Metaforlar aracılığıyla insanlar doğayı ve çevreyi anlar, anlamsız gibi görünen nesnel gerçeklikten belirli yorumlar yoluyla anlamlar çıkarır ve yaşantı ve deneyimlerine anlam kazandırır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Morgan (1980) açıklanması istenen herhangi bir kavram, olay veya olguya ilişkin özelliklerin daha somut biçimde ifade edilmesi gerektiğinde metaforların önemli bir işlevi yerine getirdiğini ifade etmektedir. Bu sebeple araştırmada; okul müdürlerinin okul, öğretmen, öğrenci ve veli kavramları hakkında zengin bir resim sunup görsel bir imaj sağlamak amaçlandığı için metaforik bir yaklaşım benimsenmiştir.

Katılımcılar

Bu araştırmanın katılımcılarını, 2014-2015 eğitim ve öğretim yılında Ankara ili Keçiören ve Altındağ ilçelerinde okul müdürü eğitimlerine katılan 92 okul müdürü oluşturmaktadır. Bu eğitimlere katılan okul müdürleri ile görüşmeler bizzat araştırmacılar tarafından gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara ilişkin demografik bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1 Katılımcılara ilişkin demografik bilgiler

Değişkenler		<i>n</i>	%
Cinsiyet	Erkek	83	90.2
	Kadın	9	9.8
Eğitim Durumu	Lisans	64	69.6
	Yüksek Lisans	27	29.3
	Doktora	1	1.1
	Okul Öncesi	7	7.6
Okul Türü	İlkokul	31	33.7
	Ortaokul	37	40.2
	Lise	17	18.5
	1 yıl	16	15.3
Okul Yöneticiliği Süresi	2-5 yıl	17	16.5
	6-10 yıl	24	24.7
	11-15 yıl	18	17.6
	16 ve üzeri	25	25.9
	Toplam	92	100

Tablo 1 incelendiğinde, katılımcıların büyük çoğunluğunun (%90) erkek olduğu; önemli bir bölümünün (%69.6) lisans mezunu olduğu; genellikle ilkököl (%33.7) ve ortaokulda (%40.2) çalıştığı ve okul yöneticiliğinde 6 yıl ve üzeri hizmet süresi olanlar (%68.2) büyük çoğunluğu oluşturduğu için deneyimli oldukları görülmektedir.

Verilerin Toplanması

Araştırma verilerinin toplanmasında yarı yapılandırılmış bir görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formunda, araştırmaya katılan okul müdürlerinin her birinden okula, öğretmene, öğrenciye ve veliye yönelik zihinsel imgelerini belirlemek amacıyla “Okul / Öğretmen / Öğrenci / Veli ... benzer. Çünkü ...” cümlesini tamamlaması istenmiştir. Araştırma aracı olarak metaforun kullanıldığı çalışmalarda “benzer” kavramıyla metaforun konusu ve kaynağı arasındaki bağı net bir şekilde çağrıştırmak; “çünkü” kavramıyla da katılımcıların ürettikleri metaforlar için bir gerekçe ve mantıksal dayanak sunmalarını sağlamak amaçlanmaktadır. Katılımcılara yazılı formlar dağıtılarak metafor üretmeleri için ortalama 10-15 dakika arası bir süre verilmiştir. Okul müdürlerinin kendi el yazılarıyla belirledikleri metaforlar, birer doküman olarak araştırmada temel veri kaynağı olarak kullanılmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırmaların geçerli ve güvenilir olabilmesi, araştırma sürecinin ve sonuçlarının açık, tutarlı ve başka araştırmacılar tarafından teyit edilebilir bir niteliğe sahip olmasını gerekli kılar. Bu çalışmada, geçerli ve güvenilir sonuçlara ulaşmak için birtakım stratejiler kullanılmıştır. İlk olarak farklı özelliklere sahip katılımcılar araştırmaya dâhil edilerek araştırmacı çeşitlenmesine başvurulmuştur. Böylece farklı algılar ve yaşantılar ortaya konarak çoklu gerçekliklere ulaşabilmıştır. Diğer taraftan araştırma konusunda genel bilgiye sahip ve nitel araştırma yöntemleri konusunda uzmanlaşmış iki öğretim üyesinden destek alınmıştır. Alan uzmanları; araştırma deseni, veri toplama, veri analizi ve raporlama süreçlerini içerecek şekilde tüm araştırma sürecini eleştirel bir gözle incelemişlerdir. İnceleme sonucunda uzman görüşlerine göre gerekli düzeltme ve eklemeler yapılmıştır. Yıldırım ve Şimşek’e (2016) göre nitel araştırma olay ve olguları derinliğine ve ayrıntılı incelemeye yöneldiği için araştırma sonuçlarının doğrudan genellenmesi mümkün görünmemektedir. Nitel araştırmada genelleme yerine “aktarılabirlik” kavramı tercih edilmektedir. Erlandson ve diğerleri (1993 Akt. Yıldırım ve Şimşek, 2016) araştırma sonuçlarının aktarılabirliğini artırmak için ayrıntılı betimleme ve amaçlı örnekleme stratejilerinin kullanılmasını önermektedir. Bu araştırmada katılımcılardan elde edilen veriler ayrıntılı bir şekilde betimlenmiştir. Ayrıca amaçlı örnekleme yöntemi kullanılarak hem tipik hem de değişkenlik gösteren özelliklerin ortaya konması amaçlanmıştır. Son olarak, nitel araştırmalarda güvenilir sonuçlara ulaşmak için “tutarlık” ön plana çıkmaktadır. Bu çalışmada, üçüncü ve dördüncü yazarlar katılımcılardan elde edilen verilerin kodlanması ve kavramsallaştırması süreçlerini ayrı ayrı olarak yürütmüşlerdir. Her iki araştırmacının ürettiği kad-

lama ve kavramsallaştırmaların tutarlılığı incelenmiş ve bu doğrultuda nihai sonuçlar düzenlenmiştir.

Veri Analizi

Araştırmada verilerin analizinde, betimsel ve içerik analizi teknikleri bir arada kullanılmıştır. Okul müdürlerinin ortaya koydukları metaforların analiz edilmesi ve yorumlanması süreci, Saban (2008) tarafından kullanılan şu aşamalar dikkate alınarak gerçekleştirilmiştir: Verilerin analizinde sırasıyla (i) ilgili kavram veya kavram setlerinden kodlar oluşturulması, (ii) belirlenen kodların temalara dönüştürülmesi, (iii) geçerlik ve güvenilirlik çalışması, (iv) nitel veri analizi için içerik ve betimsel analiz tekniklerinin kullanılması ve nicel veri analizi için verilerin SPSS'e aktarılması ve (v) verilerin analizi aşamaları takip edilmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde, okul müdürlerinin sırasıyla okula, öğretmene, öğrenciye ve veliye yönelik olarak ürettikleri metaforlar kategorik olarak sınırlandırılarak ele alınmakta ve katılımcı görüşlerine yer verilmektedir.

Okul Müdürlerinin Okula İlişkin Ürettikleri Metaforlar

Görüşme yapılan 92 okul müdüründen 90'ı okula ilişkin metaforik algısını belirtmiştir. Katılımcılar, okula ilişkin 37 farklı metafor üretmişlerdir. Bu metaforlar, araştırmacılar tarafından 8 farklı kategoride birleştirilmiştir. Okula ilişkin metaforlar ve hangi kategoriler bağlamında ele alındığı Tablo 2'te gösterilmiştir.

Tablo 2. Okul müdürlerinin okula ilişkin ürettikleri metaforlar

Kategori	Metaforlar	(n = 90)
<i>Sevgi ve dayanışma yeri</i>	Aile (23), ev (7), çiçek (2), eş (1)	33
<i>Şekillenme yeri</i>	Fabrika (10), değirmen (2), atölye (1), makine (1), yumurta (1)	15
<i>Hayatın kendisi</i>	Yaşam alanı (3), hayatın bir parçası (3), dünya (2), toplum (2), Türkiye (1), kasaba (1), gökyüzü (1), deniz (1), sosyal ortam (1)	15
<i>Canlı organizma</i>	İnsan (6), canlı organizma (2), boşken bir mezar (1)	9
<i>Büyüme ve olgunlaşma yeri</i>	Toprak (2), verimli bir arazi (1), tarla (1), hayata hazırlık (1), tiyatro (1)	6
<i>İş ve çalışma merkezi</i>	Ankovanı (2), işletme (1), futbol takımı (1), lokomotif (1)	5
<i>Bilgi ve aydınlanma yeri</i>	Güneş (1), eğitim yeri (1), külliye (1), bölgesinde örnek bir kuruluş (1)	4
<i>Kaotik bir yer</i>	Düğün salonu (1), gemi (1)	2
<i>Disiplin ve kontrol yeri</i>	Hapishane (1)	1

Tablo 2'deki verilere göre, görüş belirten okul müdürlerinin üçte birinden fazlası (%36.6) okulu bir *sevgi ve dayanışma yeri* olarak görmektedir. Bu kategoride en sık kullanılan metaforlar, aile ($n = 23$) ve ev ($n = 7$) metaforları olmuştur. Aile metaforunu kullanan okul müdürleri "okul, sıcak bir ortamdır", "okulda, tıpkı ailede olduğu gibi sıcak bir ortam ve mutlu bireyler vardır", "aile bireylerinden birisi mutsuz olduğunda nasıl diğerleri de etkileniyorsa, okul paydaşlarından birisinin sıkıntısı da diğer paydaşları mutsuz eder" şeklinde gerekçelerle okulu aileye benzetmişlerdir. Ev metaforunu kullanan okul müdürleri ise bu metaforu kullanma gerekçelerini "mutlu olduğunuzda koşarak, mutsuz olduğunuzda ise istemeyerek gidirsiniz", "günümüzün çoğu okulda geçer. Orada muhabbet ettiğimiz, görmekten mutlu olduğumuz insanlar vardır", "sıcak bir ortamı vardır. Evdeki eğitimin planlı programlı olarak yürütüldüğü yerdir" gibi ifadelerle savunmuşlardır. Daha az sıklıkla belirtilse de eş ve çiçek metaforlarını da bu kategoride ele alınmıştır. Çiçek metaforunu kullanan okul müdürlerinden biri, "bakımı yapıldıkça, sevgiyle yaklaşıldıkça okul güzelleşir, güzel kokar" şeklinde görüş belirtmiştir.

Okula ilişkin metafor kullanan okul müdürlerinin yaklaşık altıda biri (%16.6), okulu bir *şekillenme yeri* olarak görmektedir. Bu kategoride, okul sıklıkla bir fabrikaya ($n = 10$) benzetilmiştir. Fabrika metaforunu kullanan okul yöneticileri "okul insan yetiştirir. İnsanı ham olarak alır ve işler", "burada da bir girdimiz bir de çıktımız vardır. Girdiler işlenir ve çıkan ürün bizim için artık bir değerdir", "hammaddesi insandır. Kaliteli ürünler çıkabileceği gibi fabrikanın iflasına neden olabilecek ıskartalar da çıkabilir" şeklinde gerekçelerle okulu fabrikaya benzetmişlerdir. Okula ilişkin üretilen değirmen, atölye, makine ve yumurta metaforları da bu kategoride ele alınmıştır. Bu metaforlardan her birine ilişkin birer katılımcı görüşü aşağıda verilmiştir:

Öğrenci hammadde olarak girer, işlenmiş olarak çıkar. (Değirmen metaforu)

Eldedilmesi istenen hammadde ustaya verilir. (Atölye metaforu)

Okul, toplumun ihtiyacı olan erdemli kişileri hazırlar. (Makine metaforu)

İçinden çıkkanı, yapmış olduğunuz eylemler belirler. (Yumurta metaforu)

Benzer şekilde katılımcıların yaklaşık altıda biri (%16.6), okulu *hayatın kendisi* gibi görmektedirler. Bu kategoride okul; dünyaya, hayatın bir parçasına, topluma, Türkiye'ye, kasabaya, yaşam alanına, gökyüzüne ve denize benzetilmiştir. Okulu hayatın bir parçası olarak gören bir okul müdürü bu algısını "toplumun her kesiminden insanlar aynı ortamda ve aynı kurallar altında toplanır" ifadesiyle savunmuştur. Okulu dünyaya benzeten bir okul müdürü ise, "orası tamamen bir yaşam alanıdır" diyerek algısını gerekçelendirmiştir. Bu kategorideki metaforlara ilişkin bazı katılımcı görüşleri aşağıda verilmiştir:

Okulu toplumdan soyutlayıp, toplumun dışında bir yer gibi düşünmek yanlıştır. Mahallenizde ne var ise okulunuzda da onlar vardır. Çevrede bulunan bütün değerler veya değersizlikler okulda da mevcuttur. (Sosyal ortam metaforu)
Bütün günümüzü geçirdiğimiz, acı tatlı olayları, sevinci ve hüznü yaşadığımız bir yer. (Yaşam alanı metaforu)
Her ırktan, her kültürden her yaşamdaki her sosyo-ekonomik düzeyden bir topluluk mevcuttur. (Türkiye metaforu)

Okula ilişkin metafor üreten okul müdürlerinin onda biri (%10), okulu *canlı bir varlığa* benzetmişlerdir. Bu kategoride okul; insana, canlı bir organizmaya ve boşken bir mezara benzetilmiştir. Okulu bir insan gibi gören bir okul müdürü bu algısını “üretim yapar. Organları vardır. Kalbi, beyni ve diğer organları vardır. Gençleşir, yaşlanır, hastalanır” ifadeleriyle açıklamıştır. Başka bir katılımcı da benzer ifadelerle “Okul doğar, büyür ve gelişir” diyerek okulu canlı bir organizmaya benzetmiştir. Okulu boşken bir mezara benzeten katılımcı ise, okulu öğrenciyle bütünleştiriyor ve öğrencinin yokluğunda okulun sessizliğe büründüğünü ifade etmiştir.

Daha az sıklıkla belirtilse de *okulu büyüme ve olgunlaşma yeri* (%6.6), *iş ve çalışma merkezi* (%5.5), *bilgi ve aydınlanma yeri* (%4.4), *kaotik bir yer* (%2.2) ve *insanı sınırlayan bir yer* (%1.1) kategorisi bağlamında değerlendiren katılımcılar olmuştur. Okul müdürlerinin okula ilişkin kullandığı verimli bir arazi, toprak, tarla, hayata hazırlık ve tiyatro metaforları büyüme ve olgunlaşma yeri kategorisinde ele alınmıştır. Bir okul müdürü “toprağa ne ekersen onu biçersin. Arazi verimli ise her ektiğin tohumu fazlasıyla verecektir. Zamanında tüm işlemlerini suyunu, ilacını, gübresini verirken daha verimli hale gelecektir” ifadeleriyle okulu verimli bir araziye benzetmiştir. Okul müdürlerinin okula ilişkin kullandığı güneş, eğitim yeri ve külliye metaforları bilgi ve aydınlanma yeri kategorisinde ele alınmıştır. Bir okul müdürü “okul çevreyi aydınlatır, ısıtır” diyerek okulu güneşe benzetmiştir. Okulu kaotik bir yer olarak gören katılımcılar, okul için düğün salonu ve gemi metaforlarını kullanmışlar ve sırasıyla bu algılarını “hiçbir enstrüman uyumlu çalışmıyor. Herkes kendi söyleyip kendi dinlemek istiyor” ve “daima inişler, çıkışlar ve çalkantılar olur” ifadeleriyle açıklamışlardır. Okulu, insanı sınırlayan bir yer olarak gören sadece bir okul müdürü olmuş ve bu kişi okulu bir hapisaneye benzediğini söylemiştir. Bu katılımcıya göre okul kişiyi sınırlayarak belli bir kalıba sokmaktadır.

Okul Müdürlerinin Öğretmene İlişkin Ürettikleri Metaforlar

Öğretmen kavramına ilişkin metaforik algısını belirten 81 katılımcı, 43 farklı metafor üretmiştir. Bu metaforlar, araştırmacılar tarafından 9 farklı kategoride birleştirilmiştir. Öğretmen kavramına ilişkin metaforlar ve hangi kategoriler bağlamında ele alındığı Tablo 3’de sunulmuştur.

Tablo 3. Okul müdürlerinin öğretmene ilişkin ürettikleri metaforlar

Kategori	Metaforlar	(n = 81)
<i>Koruyan / Gözeten</i>	Anne-baba (20), çınar (1)	21
<i>Yol gösteren / Harekete geçiren</i>	Yol gösterici (3), lider (2), örnek kişi (1), peygamber (1), orkestra şefi (1), şoför (1), motor (1), kalp (1), araba (1), lokomotifin çalışanları (1), yıldız (1), aslan (1), futbolcu (1), antrenör (1)	17
Şekil veren	Usta (7), sanatkâr (3), heykeltıraş (2)	12
<i>Aydınlatan</i>	Mum (6), güneş (2), lamba (1), kitap (1), cömert birey (1)	11
Çıkarına düşkün	Kedi (2), üvey kardeş (1), eşek arısı (1), keser (1), çocuk (1)	6
<i>Görev adamı</i>	Asker (1), uydu alıcı (1), makine dişlisi (1), dümen (1), gemi tayfası (1)	5
Üretici	Bahçıvan (1), bal arısı (1), kraliçe arı (1), meyve veren ağaç (1)	4
<i>Rol model</i>	Hedef (1), ayna (1), hacıyatmaz (1)	3
<i>Satıcı</i>	Müteahhit (1), pazar esnafı (1)	2

Tablo 3 incelendiğinde, okul müdürlerinin öğretmen kavramına ilişkin ürettikleri metaforlar dokuz kavramsal kategori altında birleştirilmiştir. Bu doğrultuda okul müdürlerinin yaklaşık dörtte biri (%25.9), öğretmenlere *koruyan ve gözeten* bir rol yüklemiştir. Bu kategoride temel olarak anne-baba (n = 20) metaforu vurgulanmıştır. Anne-baba metaforunu kullanan okul müdürleri, “öğrencilerin tüm hareketleriyle genel olarak ilgilenir ve başarısına odaklanır”, “anne baba nasıl yavrularını sürekli sevgiyle ve gıdayla beslerse öğretmen de öğrencilerini sevgisiyle ve bilgisiyle besler”, “çocukları yetiştiren, kültürü veren, yönlendiren ve etkileyen öğretmendir” şeklinde benzetmelerle gerekçelerini açıklamışlardır. Öğretmeni çınara (n = 1) benzeten bir katılımcı ise algısını, “etrafındakileri korur gelişmelerine yardımcı olur” ifadesiyle açıklamıştır.

Katılımcıların yaklaşık beşte biri (%20.9), öğretmeni *yol gösteren/harekete geçiren* bir nitelikte değerlendirmiştir. Bu kategoride öğretmen; yol gösterici, lider, örnek kişi, peygamber, orkestra şefi, şoför, motor, kalp, araba, lokomotifin çalışanları, yıldız, aslan, futbolcu ve antrenör gibi niteliklere benzetilmiştir. Öğretmeni yol gösterici/model (n = 3) olarak gören bir okul müdürü bu algısını, “tavır ve davranışlarıyla tüm insanlara örnek olan sembol bir insandır” ifadesiyle savunmuştur. Öğretmeni peygambere (n = 1) benzeten bir okul müdürü ise, “her haliyle örnektir” diyerek düşüncelerini belirtmiştir. Bu kategorideki metaforlara ilişkin bazı katılımcı görüşleri aşağıda verilmiştir:

Öğrencilerin duygu, ruh ve kişilik durumlarına uygun ritimler seçer. (Orkestra şefi metaforu)

Rota ona göre şekillenir. (Şoför metaforu)

Aracın tüm aksanlarını yönetir. (Motor metaforu)

Lokomotifin düzenli bir şekilde yürütmesine önyak olan kişilerdir, yani ustalardır. (Lokomotifin çalışanları metaforu)

Doğru bir şekilde yön verirse öğrenci hedefine ulaşmakta başarılı olur. (Yıldız metaforu)

Okulun gücüdür. Okulu bir yere taşıyacaksanız çevrenizde aslanlara ihtiyacımız vardır. (Aslan metaforu)

Topu sürükleyen sahaya taktiği yansıtan odur. (Futbolcu metaforu)

Diğer taraftan katılımcıların bir kısmı (%14.8), öğretmeni *şekil veren* bir yapı içerisinde görmektedir. Bu kategoride, öğretmen sıklıkla bir ustaya ($n = 7$) benzetilmiştir. Usta metaforunu kullanan okul müdürleri, “yaptığı iş itibarıyla teorik olarak ne yaptığını bilir ve bir amaca yönelik çalışma yapan kişidir”, “hammaddeyi çevre ve atölye imkanlarıyla işler” diyerek görüşlerini belirtmişlerdir. Öte yandan bu kategori içerisinde öğretmene ilişkin sanatkar ($n = 3$) ve heykeltıraş ($n = 2$) metaforları da kullanılmıştır. Bu metaforlardan her birine ilişkin birer katılımcı görüşü aşağıda verilmiştir:

Kendisine emanet edilen öğrencilerin ruh, zihin ve algı dünyasını şekillendirir, biçimlendirir. (Sanatkar metaforu)

Yön ve şekil verir, sonuçta eser meydana getirir. (Heykeltıraş metaforu)

Öğretmeni *aydınlatan* (%13.6) bir varlık olarak değerlendiren katılımcılar, mum ($n = 6$) metaforuna dikkat çekmişlerdir. Mum metaforunu kullanan katılımcılar algılarını, “kendisi erirken etrafını aydınlatır”, “bilgisini becerisini aktarırken mesleki zorluklar, insan olmanın beraberinde getirdiği sorunlar stresler öğretmeni eritir”, “kendisi etrafa ışık saçmak için erir. O erirken başkası aydınlanır, ama dibine ışık vermez” şeklindeki ifadelerle açıklamışlardır.

Katılımcıların belli bir kısmı (%7.4), öğretmenleri *çıkarma düşün* olarak değerlendirerek olumsuz anlam içeren algılarını yansıtmışlardır. Bu kategoride öğretmenler; kedi, üvey kardeş, eşek arısı, keser ve çocuk gibi varlıklara benzetilmiştir. Öğretmeni kediye ($n = 2$) benzeten bir katılımcı, öğretmenlerin her şeye karşı bir bahanesi olduğuna dikkat çekerken; çocuğa ($n = 1$) benzeten katılımcı ise, ne yapırsa yapılsın öğretmenlerin mutlu edilemeyeceğini ileri sürmüştür. Öte yandan bazı katılımcıların (%6.1) öğretmenlere yönelik algısı, *görev adamı* kategorisinde birleştirilmiştir. Bu kategoride katılımcılar öğretmenleri; asker, uydu alıcı, makine dişlisi, dümen ve gemi tayfası gibi özelliklere benzetmişlerdir. Katılımcılar tarafından asker ($n = 1$) metaforunun gerekçesi “emirlerle hareket eder, yetki sınırı vardır”; uydu alıcısı ($n = 1$) metaforunun ge-

rekçesi, “almış olduğu verileri doğrudan veya yorumunu katarak öğrenciye yansıtır”; dümen ($n = 1$) metaforunun gerekçesi, “eline bir rota verirler sadece oraya sürer” ve gemi tayfası ($n = 1$) metaforunun gerekçesi ise “herkes görevini ve sorumluluklarını amaçlar doğrultusunda yerine getirirse başarıya ulaşılır. Gemi sağlıklı bir şekilde limana yaklaştırılır” şeklinde ifade edilmiştir.

Daha az sıklıkla belirtilmesine rağmen öğretmeni *üretici* (%4.9), *rol model* (%3.7) ve *satıcı* (%2.4) kategorisi bağlamında değerlendiren katılımcılar olmuştur. Üretici kategorisi bağlamında; bahçıvan, bal arısı, kraliçe arı ve meyve veren ağaç metaforları kullanılmıştır. Bir katılımcı öğretmeni bahçıvana ($n = 1$) benzeterek “bahçıvanın bitkilerine hayat vermesi gibi o da öğrencilerine hayat verir” açıklamasını yapmıştır; öğretmeni meyve veren ağaca ($n = 1$) benzeten katılımcı ise “kendini belli değerlerle yetiştirip köklerini sağlamlaştırır. Öğrencilere ve topluma meyveler verir. Toplumdaki değer erozyonunu önler” ifadeleriyle görüşlerini belirtmişlerdir. Rol model kategorisi bağlamında; hedef, ayna ve haciyatmaz metaforları kullanılmıştır. Hedef ($n = 1$) metaforunun gerekçesi “onun gibi olunması, ona ulaşılması istenir” şeklinde ifade edilmiştir. Son olarak ise öğretmeni *satıcı* bir varlık olarak değerlendiren katılımcılar, öğretmen için müteahhit ($n = 1$) ve pazar esnafı ($n = 1$) metaforlarını kullanmışlar ve sırasıyla bu algılarını “size ihale verilir, hemen binayı yapmanız beklenir” ve “öğrencilerini ne kadar güzel sergiler, müşteriye beğendirirse o kadar çok tercih edilir” ifadeleriyle açıklamışlardır.

Okul Müdürlerinin Öğrenciye İlişkin Ürettikleri Metaforlar

Öğrenci kavramına ilişkin metaforik algısını belirten 83 katılımcı, 43 farklı metafor üretmiştir. Bu metaforlar, araştırmacılar tarafından 6 farklı kavramsal kategoride birleştirilmiştir. Öğrenci kavramına ilişkin metaforlar ve hangi kategoriler bağlamında ele alındığı Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. Okul müdürlerinin öğrenciye ilişkin ürettikleri metaforlar

Kategori	Metaforlar	($n = 83$)
Şekil verilen / Bilgi yüklenen kişi	Hamur (6), hammadde (5), tohum (5), boş bir sayfa (2), toprak (1), boş bir sürahi (1), kil (1), boş bir kap (1), buğday (1), pamuk (1), temiz bir sayfa (1), eğitilen kişi (1), meraklı yaşam (1), kayıt cihazı (1), bilgiye muhtaç kişi (1), fotoğraf makinesi (1)	30
<i>Bakıma/Korunmaya muhtaç</i>	Çocuk (10), fidan (6), ağaç (3), ihtiyaç sahibi (1), civciv (1), kuzu (1), evlat (1), başak (1), oğul arı (1), yaprak (1), emanet (1), lokomotifin yükleri (1), melek (1), gemi yolcusu (1)	30
<i>Nihai amaç</i>	Çiçek (9), ürün (3), nimet (1), futbol maçında atılan gol (1)	14
<i>Kendisine görev verilen bir kişi</i>	Asker (1), makine dişlisi (1), asker arı (1), kukla (1), karınca kolonisinin bir üyesi (1)	5
<i>Yola çıkan / Yolunu arayan bir kişi</i>	Akarsu (1), cıva (1), araba (1)	3
<i>Umursamaz bir kişi</i>	Gamsız (1)	1

Tablo 4 incelendiğinde, okul müdürlerinin öğrenci kavramına ilişkin ürettikleri metaforlar altı kavramsal kategori altında birleştirilmiştir. Katılımcıların önemli bir bölümü (%40.5), öğrencileri *şekil verilen/bilgi yüklenen kişi* olarak değerlendirmektedir. Bu kategori altında; hamur, hammadde, tohum, boş bir sayfa, toprak, boş bir sürahi, kil, boş bir kap, buğday, pamuk, temiz bir sayfa, eğitilen kişi, meraklı yaşam, kayıt cihazı, bilgiye muhtaç kişi ve fotoğraf makinesi gibi metaforlar kullanılmıştır. Hamur metaforu ($n = 6$) kapsamında “ailede, okulda ve toplumda şekil alır”, “eğitim öğretim sürecinde şekillenir”, “nasıl yoğrulursa o şekle bürünür” gibi gerekçeler ileri sürülmüştür. Diğer taraftan bir katılımcı hammadde metaforunda ($n = 5$) “hedefine ulaşmak için ustaya emanet edilir” şeklinde açıklama yaparken; tohum metaforunda ($n = 5$) ise “uygun toprağı ve uygun şartları yakaladığında bir ağaca, meyveye, bitkiye dönüşür. Fakat şansı yaver gitmezse yok olur, yem olur, gübreye dönüşür” şeklinde açıklama yapılmıştır. Bu kategorideki metaforlara ilişkin bazı katılımcı görüşleri aşağıda verilmiştir:

Aile ve yaşadığı çevre itibarıyla belli değer ve reflekslerle gelse de şekillenme ve model olma konusunda zihni duruş ve davranış oluşumu sonucudur. İyi bir ortamda iyi bir insan olur. (Boş bir sayfa metaforu)

İçine ne doldurursanız onu alır, o şekle ve renge bürünür. (Boş bir sürahi metaforu)

Nasıl şekil verirsen öyle biçimlenir. (Kil metaforu)

İyi bir eknek yapmak için okulun onu öğretip un yapması lazım. (Buğday metaforu)

Öğretimde gördüğü her şeyi izler. Ona çok güvenir, hayalini olumsuz etkilememek için çok dikkat etmek zorundadır. (Fotoğraf makinesi metaforu)

Katılımcıların büyük çoğunluğu (%40.5), öğrencilere ilişkin *bakıma/korunmaya muhtaç* anlam içeren metaforlara başvurmuştur. Bu kategoride öğrenciler; çocuk, fidan, ağaç, ihtiyaç sahibi, civciv, kuzu, evlat, başak, oğul arı, yaprak, emanet, lokomotifin yükleri, melek ve gemi yolcusu gibi niteliklere benzetilmiştir. Öğrenciyi çocuk ($n = 10$) olarak değerlendiren bir okul müdürü bu algısını, “her türlü ihtiyacı karşılansın ister, yardıma muhtaçtır” ifadesiyle savunmuştur. Fidan metaforu ($n = 6$) kapsamında ise bir katılımcı, “büyüdükçe yaprak açacak, kök salacaktır” ifadesini kullanarak düşüncesini ileri sürmüştür. Bu kategorideki metaforlara ilişkin bazı katılımcı görüşleri aşağıda verilmiştir:

İlgilenir bakarsanız meyvesini verecektir. (Ağaç metaforu)

Sevgiyle, ilgiyle büyür. Çok kolay kırılır. Onlara iyi bakarsak, besler büyütürsek besili bir tavuk olur. Yani vatana yararlı bir birey. (Civciv metaforu)

Bal arısının ürettiğini haklı olarak tüketir. (Oğul arı metaforu)

Rüzgâra göre savrulur; rüzgârı ise öğretmen verir. (Yaprak metaforu)

Bize verilmiş bir sorumluluktur. Onun geleceğinde olumlu ya da olumsuz etkiler bırakırız. (Emanet metaforu)

Katılımcıların bir bölümü (%18.9), öğrencileri nihai amaç bağlamında değerlendirmişlerdir. Bu doğrultuda katılımcılar; çiçek, ürün, nimet ve futbol maçında atılan gol metaforlarına başvurmuşlardır. Bir katılımcı görüşüne göre çiçek metaforu (n = 9) “rengarenktir, her birinin kokusu farklıdır. Bazısı gülbüzdür, bazısı kendi kabuğunu zor kırar. İlgi, bakım, su ve toprağının yenilenmesini ister. Öğrenci de öyledir. Nasıl bakarsak onda o sonucu görürüz” ifadesiyle açıklanırken; diğer bir katılımcı ise ürün metaforunu (n = 3) “okul-aile ve toplum elde ettiği birikimleri öğrenciye aktarır. Bu aktarım sonucunda karşımıza çıkan üründür” ifadesiyle açıklamıştır. Öte yandan bazı katılımcı (%6.7) görüşlerine göre ise, öğrenciler kendisine görev verilen bir kişi bağlamında değerlendirilmektedir. Bu kategori bağlamında; asker, makine dişlisi, asker arı, kukla ve karınca kolonisinin bir üyesi metaforları kullanılmıştır. Kukla metaforunu (n = 1) kullanan katılımcıya göre öğrenci, “kendini ifade edemez; verilen rolü oynar ve şartlandırılır” bir nitelikte görülmektedir.

Bazı katılımcılar (%4) öğrencileri yola çıkan/yolunu arayan bir kişi olarak göerek öğrenci kavramına yönelik akarsu, civa ve araba metaforlarını kullanmışlardır. Bu kategori kapsamında katılımcılar, “yolunu bulmak çoğu zaman zorluklarla doludur” (akarsu metaforu); “ne zaman nereye akacağı belli olmaz” (civa metaforu) ve “hedefine ulaşmak için hareket eder” (araba metaforu) ifadeleriyle öğrencilere yönelik algılarını belirtmişlerdir. Son olarak ise bir katılımcı (%1.3) öğrenciyi umursamaz bir kişi olarak değerlendirerek “hiçbir değer onun için önemli değil. Aile, okul, ülke ve gelecek hiçbir şey umurunda değil” (gamsız metaforu) şeklinde olumsuz anlam içeren bir görüş belirtmiştir.

Okul Müdürlerinin Veliye İlişkin Ürettikleri Metaforlar

Veli kavramına ilişkin metaforik algısını belirten 59 katılımcı, 40 farklı metafor üretmiştir. Bu metaforlar, araştırmacılar tarafından 9 farklı kategoride birleştirilmiştir. Tablo 5’te öğrenci kavramına ilişkin metaforlar ve hangi kategoriler bağlamında ele alındığı gösterilmiştir.

Tablo 5. Okul müdürlerinin veliye ilişkin ürettikleri metaforlar

Kategori	Metaforlar	(n = 71)
<i>Hizmetten faydalanan</i>	Müşteri (12), tüketici (2), hazırcı biri (1)	15
<i>Koruyan / Destekleyen</i>	Destekleyici (5), akraba (2), çoban (1), muhafız (1), yavrusu olan kaz (1), gardiyan (1), ordu (1), baba (1), çocuğuna düşkün (1)	14
<i>Patron / İşveren /Mal sahibi</i>	Kral-Patron (6), işveren (1), arazi sahibi (1), arı kovunu sahibi (1), çiftçi (1), hammaddeyi sağlayan kişi (1)	11
<i>Okulun bir aktörü</i>	Öğretmen (3), okul yöneticisi (2), makine dişlisi (2), akraba (1)	8
<i>Sürekli eleştiren / Zayıf nokta arayan</i>	İsyankâr (1), problem (1), soda (1), sırtlan (1), oyuncak (1), küçük çocuk (1), ejderha (1)	7
<i>Hesap soran / Sorgulayan</i>	Müfettiş (2), vergi memuru (1), sorgucu (1), alacaklı (1), emanetçi (1), kamera (1)	7
<i>Olan bitene seyirci kalan / Katkı vermeyen</i>	Seyirci (1), sinemada izleyici (1), otobüs yolcusu (1), gazete okuru (1)	4
<i>Çabuk kırılan</i>	Nazlı bir gelin (1), yumurta (1), küçük çocuk (1)	3
<i>İşe yaramayan</i>	Hiçbir şey (1), apandisit (1)	2

Tablo 5'teki verilere göre, okul müdürlerinin veli kavramına ilişkin ürettikleri metaforlar dokuz kavramsal kategori altında birleştirilmiştir. Katılımcıların yaklaşık beşte biri (%21.1), velileri *hizmetten faydalanan* bir kategoride değerlendirmişlerdir. Bu kategoride veli; müşteri, tüketici ve hazırcı birine benzetilmiştir. Veliyi bir müşteri ($n = 12$) olarak gören katılımcılar, "lokomotif içinde bulunan malzemelerin en iyisini almaya çalışan müşteri gibidir", "çocuğunun güzel yetişmesine verilen emeği görmek ister", "hep karşıdan bir şeyler ister. Okulu, idareyi ve öğretmeni kendine hizmet eden unsurlar olarak görür" ifadeleriyle gerekçelerini açıklamışlardır. Veliyi tüketiciye ($n = 2$) benzeten bir katılımcı, "emek vermeden, araştırmadan, uğraşmadan en iyisine sahip olmaya çalışır. Elindeki malzeme bozuk çıktığında suçu kendisinde değil başkalarında arar" şeklinde olumsuz anlam içeren bir ifade kullanmıştır. Öte yandan veliyi hazırcı birine ($n = 1$) benzeten katılımcıya göre ise; veli, çocuğu için hiçbir katkıyı göstermemesine rağmen en iyi hizmeti bekleyen biri olarak görülmektedir.

Katılımcıların %15.4'ünün veli kavramına yönelik ürettikleri metaforlar *patron/işveren/mal sahibi* kavramsal kategorisi altında toplanmıştır. Bu kategoride veli; kral-patron, işveren, arazi sahibi, arıkovunu sahibi ve hammaddeyi sağlayan kişi olarak değerlendirilmiştir. Kral-patron ($n = 6$) metaforu için "Hep az verip çok almak ister", "kendi çocuğunun bile ihtiyaçlarını karşılarken sonucunu düşünür" gerekçeleri sunulmuştur. Ayrıca işveren ($n = 1$) metaforu, "okulun sahibidirler. Okula her türlü katkıyı verir, çocuklarını verir, imkânlarını verir. Aynı zamanda okulu denetler" şeklindeki ifadeyle açıklanmıştır. Bu kategorideki metaforlara ilişkin bazı katılımcı görüşleri aşağıda sunulmuştur:

Elinde ne varsa arazi nasılsa ona göre ürününi araştırmaı incelemeli analiz yaptırmalı birim alandan alınan ürün miktarını artırmak için araştırmaı, tarlaya uygun ürünü bulmalıdır. (Arazi sahibi metaforu)
Üretilen bal onun içindir. (Arıkovanı sahibi metaforu)

Katılımcıların bir kısmının (%12.6) veli kavramına yönelik algısı, *koruyan/destekleyen* kategorisinde birleştirilmiştir. Bu kategoride veli; akraba, çoban, muhafız, yavrusu olan kaz, gardiyan, ordu, baba, çocuğuna düşkün metaforlarıyla açıklanmıştır. Bu metaforlara ilişkin katılımcı görüşleri aşağıda sunulmuştur:

Ailenizden biri gibidir. Her zaman iyilik yapmak onlarla iyi geçinmek birlik ve beraberlik içerisinde olmak isteriz. (Akraba metaforu)
Sürünü her şeyinden sorumludur, veli de öyledir. Çocukların hangi ortamda yetişirse onlara ne öğretirse, sonucunda buna yönelik olduğunu bilir. Kurda bahane aramadan önce tedbirini kendisi almalıdır. (Çoban metaforu)
Çocuđunu koruması gerektiğini, iyi bir gelecek vermesi gerektiğini bilir. (Muhafız metaforu)
Sürekli koruyan kollayan, bu amaç için her şeyi mubah gören ve saldırıya hazır bir yapıdadır. (Yavrusu olan kaz)
Bazen okulla savaşır bazen topraklarını korur, nöbetçi asker görevlendirir; Komutan olur, er olur ceza verir ve kural koyar (Ordu metaforu)

Katılımcıların yaklaşık onda biri (%9.8) veli kavramına yönelik *sürekli eleştiren/zayıf nokta arayan* şeklinde olumsuz anlam içeren metaforlar üretmişlerdir. Bu kategori altında veli; isyankâr, problem, soda, sırtlan, oyuncak, küçük çocuk ve ejderhaya benzetilmiştir. Bu metaforlara ilişkin bazı katılımcı görüşleri aşağıda sunulmuştur:

İyi olursa ustadan kötü olursa çıraktandır. Çocuk iyi yetişirse velinin eseri iyi yetişmezse «ah o öğretmen yok mu o öğretmen?» denilebilen ya da «oğlum iyi bir çocuk..» diye başlayan cümlelerin sahibidir. (İsyankar metaforu)
Evdeki sorunlarını her zaman okula yansıtır. (Problem metaforu)
İçinden ne çıkacağı belli olmaz; bazen durgun bazen asitli gibidir. (Soda metaforu)
Sürekli açık arayan, leşlerle beslenen yapıları vardır. (Sırtlan metaforu)
Medyanın, çevrenin etkisiyle acaba nasıl olay çıkarırım diye düşünür. (Oyuncak metaforu)
Hep vermeden alan, gayret etmeyen. (Küçük çocuk metaforu)
Masallardan gelip öğrenciyi, öğretmeni, idareyi düşman gibi görür. Ehlileştirirsen faydalanırsın, vahşi kalırsa seni yakar. (Ejderha metaforu)

Veli kavramına ilişkin metafor üreten katılımcıların %8.4'i, veliyi *hesap soran/sorgulayan* olarak değerlendirmiştir. Bu kategori altında; müfettiş, vergi memuru, alacaklı, emanetçi ve kamera metaforları kullanılmıştır. Bu metaforlara ilişkin bazı katılımcılar; "hiç vermez hep ister" (vergi memuru metaforu), "sürekli okulu, öğretmeni ve idareyi gözlemler" (Kamera metaforu) ifadeleriyle açıklamalar yapmıştır. Diğer taraftan veliyi *olan bitene seyirci kalan/katkı vermeyen* olarak gören katılımcılar (%5.63) da bulunmaktadır. Bu katılımcılar veliyi; seyirci, sinemada izleyici, otobüs yolcusu ve gazete okuruna benzetmişlerdir. Veliyi otobüs yolcusuna ($n = 1$) benzeten bir katılımcı, "şoför onu nereye nasıl götürüyorsa dünyanın sadece kendi gördüğü yerlerden ibaret olduğunu zanneder. Durumu fark edebilmesi için değişik güzergâhlarda çalışan şoförleri de tanması gerekir" şeklinde açıklama yaparken, sinemada izleyiciye ($n = 1$) benzeten katılımcı ise "Filmi izler ama yönetmen olmak istemez" diyerek veliye yönelik algısını ortaya koymuştur.

Daha az sıklıkla belirtilse de veliyi *okulun bir aktörü* (%6.6), *çabuk kırılan* (%5.5) ve *işe yaramayan* (%1.1) kategorisi bağlamında değerlendiren katılımcılar olmuştur. Okul müdürlerinin veliye ilişkin kullandığı okul yöneticisi, makine dişlisi ve öğretmen metaforları okulun bir aktörü kategorisinde ele alınmıştır. Bir okul müdürü "benim de çocuklarım var, veli ile okul yöneticisi arasında bir fark yok" ifadeleriyle veliyi bir okul yöneticisi ($n = 1$) olarak değerlendirmiştir. Okul müdürlerinin veliye ilişkin kullandığı nazlı gelin ve yumurta metaforları çabuk kırılan kategorisinde ele alınmıştır. Bir okul müdürü "ne yapıları güzel görür ne de güzel şeylerin yapılması için katkı verir" diyerek veliyi nazlı bir geline ($n = 1$) benzetmiştir. Veliyi işe yaramayan olarak gören katılımcılar ise, veli için hiçbir şey ($n = 1$) ve apandisit ($n = 1$) metaforlarını kullanmışlar ve sırasıyla bu algılarını "hiçbir şeye benzemez" ve "ne işe yaradığı bilinmez" ifadeleriyle açıklamışlardır.

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmada okul müdürlerinin okula, öğretmene, öğrenciye ve veliye ilişkin metaforik algılarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Okul müdürlerinin kullandığı her bir metafor; okul müdürlerinin ilgili kavramlara yönelik bakış açılarını yansıtmaları ve düşünce yapılarının daha iyi anlaşılmasını olanaklı kılması bakımından büyük önem arz etmektedir.

Araştırma bulguları bağlamında okul müdürlerinin okulu daha çok bir *sevgi ve dayanışma yeri* olarak değerlendirdikleri görülmektedir. Bu yönüyle okul özellikle aile ortamına benzetilmektedir. Okula ilişkin metaforik algılarda okulun bireye şekil veren bir yer, yaşamın kendisi, canlı bir organizma, büyüme ve olgunlaşma yeri, iş ve çalışma merkezi, bilgi ve aydınlanma yeri, kaotik bir yer ve disiplin ve kontrol yeri olarak algılandığı da görülmektedir. Okula ilişkin üretilen metaforik algılar birlikte ele alındığında okula farklı görev veya sorumlulukların yüklendiği söylenebilir. Bu bağlamda okulun klasik bir örgüt gibi algılanamayacağı, Sergiovanni'nin (2001) okula

ilişkin ürettiği topluluk metaforunun okulu daha iyi tanımlayan bir benzetim olduğu söylenebilir. Araştırma bulgularını destekler nitelikte Baker (1991) çalışmasında okul için genel kapsamlı dört metafordan bahsetmektedir. Bunlar; okulun disiplinli bir üretim sistemi olarak açıkladığı “şirket” metaforu; öğrenciyi ve okul çalışanlarını duygusal açıdan güvenli ve tutarlı bir sosyal mekânda saygıyı hak eden bireyler olarak gören “aile” metaforu; sevinç ve heyecanın kutlandığı bir topluluk olarak açıkladığı “panayır” metaforu ve açık diyalog ve araştırmanın olduğu genel bir toplanma yeri olarak açıkladığı “forum” metaforudur. Ayrıca öğrencilerin, öğretmenlerin ve velilerin “okullarını” nasıl algıladıklarını ortaya çıkarmayı amaçlayan Balcı (1999) çalışmasında, ilköğretim okullarının temel işlevlerinin bakım, bilgi aktarımı ve gençlerin yetiştirilmesi olduğu sunucuna ulaşmıştır.

Sergiovanni (2001) okulun, sorumluluklarını bilen bir topluluk gibi algılanmasının onu daha üretken bir yer yapacağını; okul yöneticileri, öğretmenler ve öğrenciler için okulu daha değerli kılacağını; öğretmen, aile ve öğrencilerin birbirleriyle ve okulla bağlantılı olmaları ihtiyacını karşılayacağını; okulda ortak yararın odak noktası olmasını sağlayacağını; öğrenciler için fırtınalı bir denizde, onların koşulsuz ve şartsız kabul edildiği sağlam bir liman temin edeceğini; öğrenmeyi daha çok teşvik edeceğini ve okulda sağlıklı ilişkilerin kurulması ve sorumlulukların yerine getirilmesine katkı sağlayacağını iddia etmektedir. Beck (1999), okula ilişkin topluluk algısının bireylerin zihninde karmaşık ve dinamik imgeler oluşturduğunu ifade etmektedir. Bu imgeler ontolojik, psikolojik, davranışsal, yapısal, politik veya etik metaforlar olabilmektedir. Bu çalışmada okula ilişkin üretilen metaforlar incelendiğinde okula ilişkin benzer zihinsel imgelerin üretildiği söylenebilir. Okulun bir canlıya benzetilmesinin ontolojik; sevgi ve dayanışma yeri olarak görülmesinin psikolojik; iş ve çalışma merkezi olarak görülmesinin yapısal; bireyi şekillendiren bir yer olarak görülmesinin politik; kaotik bir yer olmasının etik yönlerinin olduğu ileri sürülebilir.

Hofstede (1980) ulusal kültür sınıflaması çalışmasında genelde Doğu özelde ise Türk toplumunun “kolektivist/toplulukçu” bir kültürel yapıya sahip olduğunu ileri sürmektedir. Toplulukçu toplumlarda, bireyin bir aileye, topluluğa veya gruba ait olmak ve bu oluşumların amaçlarını benimsemek önemlidir (Şişman, 2007). Bu kültürlerde; dostluk, akrabalık, hemşehrilik, aynı ideolojik siyasi yapıdan olmak değerli görülmektedir. Okul müdürlerinin okulu *sevgi ve dayanışma yeri* olarak görmeleri toplulukçu kültür yapısının bir gereğidir. Okul müdürlerinin temel varsayımlarını, düşüncelerini incelemek ve bunlarla ilgili çıkarımlarda bulunabilmek için içerisinde bulunan kültürel dinamikleri dikkate almak gereklidir. Bu sebeple okulu bir aile ve ev olarak değerlendiren okul müdürlerinin bu düşünceleri daha anlamlı olacaktır.

Saban’ın (2008) ilkökul öğrencileri, öğretmenler ve öğretmen adayları ile gerçekleştirdiği metafor çalışmasında da okula ilişkin benzer metaforların üretildiği görülmektedir. Bu sonuç, okul yöneticisi, öğretmen, öğrenci veya öğretmen adaylarında okula ilişkin benzer zihinsel imgelerin olduğunu göstermektedir. Ayrıca Yılmaz (2011) okul

yöneticileri ve öğretmenlerin çalıştıkları kurumu açıklamada en fazla organizma metaforundan yararlandıkları sonucuna varmıştır. İnsan ihtiyaçlarının önemsendiği bir örgüt modeli çizen organizma metaforuna göre, örgüt üyelerinin fizyolojik, psikolojik ve sosyal ihtiyaçları önemli görülmektedir. Organizma metaforuna benzetilen örgütlerde, informel insan ilişkilerinin geliştirilmesine ve örgütün çalışanlarının ihtiyaçları ile örgütün ihtiyaçlarının bütünleştirilmesine vurgu yapılmaktadır.

Araştırma kapsamında cevap aranan bir diğer soru, okul müdürlerinin öğretmenlere yönelik metaforik algılarının ne şekilde olduğudur. Araştırma bulgularından öğretmenin sıklıkla *koruyan/gözeten bir kişi* olarak tanımlandığı görülmektedir. Öğretmen, bunun yanı sıra şekil veren, aydınlatan, üreten, rol model olan bir kişi olarak da tasvir edilmektedir. Bu bulgu kültürel dinamiklerin okul müdürlerinin varsayımlarını ve düşüncelerini etkilediği şeklinde yorumlanabilir. Toplulukçu bir kültür yapısına sahip ülkemizde (Hofstede, 1980) okulun bir aile veya eve benzetilmesinin yanı sıra öğretmenlerin *koruyan ve gözeten bir anne-baba* olarak görülmesi doğaldır. Bununla birlikte araştırmalarda Türk toplum yapısında “paternalist (babacan)” yapıya sahip yöneticilerin varlığı dikkat çekmektedir. Bu tip yöneticinin temel düşüncesi, çalışanlarının her türlü sorunlarına çözüm aramak ve onların sevgi ve saygısını kazanmaktır. Ailenin babadan beklediklerine benzer biçimde çalışanların da yöneticilerden toplumun refah ve huzurunu sağlamak ve onları koruyup ve kollamak gibi beklentileri vardır. Paternalist yöneticiler, çalışanlarına bir baba şefkatiyle yaklaşarak onların tüm ihtiyaçlarıyla ilgilenirler. Bu bakış açısından yola çıkarak okul müdürlerinin öğretmenlere yönelik koruyan gözeten bir anne-baba şeklindeki görüşlerinin kendilerinde olan “babacan yönetici” anlayışının bir yansıması olabilir. Bu sebeple öğretmenleri; öğrencileri koruyup kollayan ve onların tüm ihtiyaçlarını karşılayan bir anne-baba olarak değerlendirmektedirler. Öğretmenlere ilişkin üretilen metaforların genellikle olumlu metaforlar olduğu görülmektedir. Ancak bazı okul yöneticileri öğretmeni çıkarına düşkün bir kişi olarak görürken, bazıları onu görev adamı veya satıcı olarak değerlendirmişlerdir. Öğretmeni çıkarına düşkün biri olarak tanımlamanın üzerinde düşünülmesi gereken bir konu olduğu söylenebilir. Bu tür bir zihinsel imgenin, okulu sorumluluklarını bilen bir topluluk olarak görme anlayışıyla uyummadığı söylenebilir. Sergiovanni (2001) okullarda tüm bağlantıların topluluk temelli olmadığını, bazı bağlantıların rasyonel bağlantılar olabileceğini ifade etmektedir. Rasyonel bağlantılarda seçenekler arasında mantıksal bir tartım yapılmakta, en az maliyetle en çok fayda getiren seçenekler temel güdüleyici kaynak olmaktadır. Topluluk temelli bağlantılar ise genellikle kültürel bağlantılardır. Bu tür bağlantılarda vurgu sözleşmelere değil; sadakate, ortak amaçlara ve duygulara yönelik yapılmaktadır (Sergiovanni, 2001). Aday öğretmenlerin öğretim rollerine ilişkin ürettikleri metaforların incelendiği çalışmada (Marshall, 1990), katılımcıların çoğunluğu öğretmeni; eğitimci, disiplin edici (polis, bekçi, diktatör vb.), yönetici olarak betimlemiştir. Ayrıca komedyen, şarap üreticisi, yastık, ahtapot, kablo, dekatlon gibi metaforların da kullanıldığı ifade edilmektedir. Saban (2004) tarafından sınıf öğretmen adayları üzerinde gerçekleştirilen çalışmada ise, öğretmen adaylarının

“öğretmen” kavramına ilişkin 54 metafor ürettikleri belirtilmiş ve bu metaforlar ortak özellikleri bakımından belirli kategoriler altında toplanmıştır. Araştırmanın sonuçları, öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun öğretmeni “bilginin kaynağı ve aktarıcısı” olarak değerlendirdiğini ortaya çıkarmaktadır. Bu araştırma bulgusu okul müdürleri ile öğretmen adaylarının öğretmen kavramına yönelik benzer algısının olduğunu göstermektedir. Öğretmenlerin kendi rollerini nasıl algıladıklarının incelendiği bir diğer çalışmada (Guerrero ve Villamil, 2002) ise; katılımcıların büyük çoğunluğunun kullandığı metaforların bilgi aktarıcı, değişim ajanı, büyütücü ve sanatçı gibi öğretmenin geleneksel rollerini ortaya koyan metaforlar olduğu ileri sürülmektedir. Ekiz ve Koçyiğit (2013), sınıf öğretmenlerinin öğretmen kavramına ilişkin metaforik algılarını incelediği çalışmada; en fazla “yetiştirici ve geliştirici öğretmen” teması altında metafor üretildiği sonucuna ulaşmışlardır. Araştırma bulgularıyla paralel olarak Cerit (2008), öğretmen kavramına ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin sahip oldukları algıları metaforlar kullanılarak analiz ettiği çalışmada, öğretmenin bilgi kaynağı ve dağıtıcısı, anne/baba, arkadaş, rehber ve çevresini aydınlatan kişi olarak düşünülmektedir. Bu doğrultuda, araştırma bulgularının ilgili alanyazın ile benzerlik gösterdiği ve okul müdürlerinin öğretmen kavramına ilişkin genellikle olumlu bir algıya sahip olduğu ifade edilebilir.

Okul müdürlerinin öğrencilere ilişkin ürettikleri metaforlar incelendiğinde bu metaforların şekil verilen/bilgi yüklenen bir kişi, bakıma/korunmaya muhtaç bir kişi, okulun nihai amacı, kendisine görev verilen kişi, yola çıkan/yolunu arayan kişi ve umursamaz bir kişi kategorilerinde toplandığı görülmektedir. Araştırma bulguları incelendiğinde öğretmene ilişkin üretilen metaforlar ile öğrenciye ilişkin üretilen metaforlar arasında karşılıklı bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Öğretmeni şekil veren, aydınlatan, yol gösteren bir kişi olarak gören okul yöneticilerinin öğrenciyi de şekil verilen, bilgi yüklenen yolunu arayan bir kişi olarak görmelerinin tutarlı bir durumu yansıttığı söylenebilir. Benzer şekilde öğretmeni koruyan gözeten bir kişi olarak görmenin, öğrenciyi de bakıma/korunmaya muhtaç bir kişi olarak görmeyi gerektirdiği söylenebilir. Saban (2009) “öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler” isimli çalışmada öğretmen adaylarının oluşturdukları metaforlar, ortak özelliklerine göre 11 kavramsal grupta toplanmıştır. Araştırma bulgularının Saban’ın (2009) öğrenciye ilişkin üretilen kavramsal kategorilerle benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Son olarak okul müdürlerinin veliye ilişkin ürettikleri metaforlar, farklı kavramsal kategorilerde toplanmaktadır. Bu durum okul müdürlerinin velileri farklı şekillerde algıladıklarını göstermektedir. Kimi okul yöneticileri veliyi hizmetten yararlanan bir kişi, bir müşteri gibi değerlendirirken, kimisi ise tam tersi bir algıya sahip olarak veliyi patron, işveren veya mal sahibi gibi değerlendirmişlerdir. Bazı okul müdürleri çocuğuna olan düşkünlüğüyle veliyi koruyan, destekleyen bir kişi olarak görürken bazıları ise onu işe yaramayan veya olan bitene seyirci kalan bir kişi olarak tanımlamışlardır.

Kimi okul yöneticisi veliyi okulun bir aktörü olarak algılamak, kimisi ise onu sürekli eleştiren, zayıf nokta arayan veya hesap soran, sorgulayan bir kişi olarak algılamışlardır. Her ne kadar bazı okul müdürleri veliyi okulun bir aktörü olarak görseler de bazıların veliyi sürekli şikâyet eden, eleştiren, sorgulayan veya bir müşteri gibi hareket eden bir kişi olarak algılaması, onu işe yaramaz bir kişi olarak görmesi üzerinde düşünülmesi gereken bir konudur. Bazı okul müdürlerinin, veliyi okula etki eden temel bir paydaş olarak görmediği anlaşılmaktadır. Bu durum mesleki bir öğrenme topluluğu olması gereken okulun, veli ile bütünleşmek için daha etkin çalışmalar içerisinde bulunmasını gerektirmektedir. İlköğretim okulu müdür ve öğretmenlerinin öğrenci velilerine ilişkin algılarının incelendiği çalışmada (Ünal, Yıldırım ve Çelik, 2010), müdür ve öğretmenlerin velilerinin bir bölümünü çocuklarının eğitim öğretimine ilişkin olarak; bilinçsiz, ilgisiz, çocukları için neyin iyi olduğunu bilmeyen, okulla yeterince işbirliği yapmayan ve içgüdüsel olarak çocuklarını koruma davranışı gösteren kişiler olarak algıladıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Araştırma bulgularıyla benzerlik gösteren bu bulgular, okul müdürlerinin velileri öğrenci öğrenmesi ve okul gelişimi faaliyetlerine gerekli desteği vermeyen etkisiz paydaşlar olarak ele aldıklarını göstermektedir. Aynı zamanda Lambert'in (2003) liderlik kapasitesi için tanımladığı beceri temelli ve geniş tabanlı katılım boyutları göz önüne alındığında velinin aktif bir paydaş olarak görülmemesi geniş katılımın göz ardı edildiğini ortaya koymaktadır. Okul müdürlerinin velilerle daha çok iletişim kurması, iş birliği içerisinde bulunması, alınacak kararlarda görüşlerine başvurması ve daha sık iş birliği içerisinde olması okul müdürlerinin velilere yönelik zihinsel algıların iyileşmesine katkı sağlayabilir.

Sonuç olarak okul müdürlerinin okula, öğretmene, öğrenciye ve veliye yönelik farklı metaforik algıları bulunmaktadır. Bu metaforlar genel olarak incelendiğinde, okul müdürlerinin okula, öğretmene ve öğrenciye yönelik olumlu; veliye yönelik olumsuz bir algısı olduğu görülmektedir. Bu durumun oluşmasında, çeşitli unsurların (kültür, geçmiş yaşantılar, toplum varsayımları vs.) etkili olduğu düşünülmektedir, ancak belki de kültürel dinamikler en belirleyici unsur olarak değerlendirilebilir. Okul müdürlerinin temel varsayımları ve düşünceleri, kendisini kuşatan kültürel kodlar içerisinde incelemek daha anlamlı olacaktır. Bu nedenle liderlik davranış örüntülerini kavrayabilmek ve çözümleyebilmek için kültürün temel karakteristiklerinin incelenmesinde yarar bulunmaktadır. Toplumsal kültür, yöneticilerin ve çalışanların duygu, düşünce ve davranışlarını etkileyen önemli etkenler arasında yer almaktadır. Ulusal kültür sınıflamasını gerçekleştirdiği çalışmasında Hofstede'e (1980) göre Türkiye, belirsizlikten kaçınma düzeyi ve güç mesafesinin yüksek olduğu, aynı zamanda toplulukçu kültürel özelliklerin ön planda olduğu bir ülkedir. Türk örgüt yapısında herhangi bir gruba ait olma, grup normları, otorite figürler, babacan yönetici anlayışı, düşük risk alma gibi kültürel nitelikler başat değerlerdir. Bu yönüyle örgüt içerisinde hiyerarşik ve merkezi bir örgüt yapısı; risk almaktan ve belirsizlikten kaçınan ve grup normlarının ön planda tutulduğu bir anlayış egemendir. Bu bağlamda okul müdürlerinin okula, öğretmene, öğrenciye ve veliye yönelik varsayımlarının içerisinde bulunduğu kültürel dinamiklere göre çözümlenmesi ve buna yönelik çıkarımlarda bulunulması gerekmektedir.

Kaynaklar

- Aykaç, N., & Çelik, Ö. (2014). Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının eğitim programına ilişkin metaforik algılarının karşılaştırılması. *Eğitim ve Bilim*, 39(173), 328-340.
- Baker, P. J., (1991). Metaphors of mindful engagement and a vision of better schools. *Educational Leadership*, 48(6), 32-35.
- Beck, L. G. (1999). Metaphors of educational community: An analysis of the images that reflect and influence scholarship and practice. *Educational Administration Quarterly*, 35(1), 13-45.
- Bell, D. R. (2005). Environmental learning, metaphors and natural capital. *Environmental Education Research*, 11(1), 53-69.
- Bourdieu, P. (1991). *Language and symbolic power*. Cambridge: Polity Press.
- Cerit, Y. (2008). Öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin müdür kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin görüşleri. *Eğitim ve Bilim*, 33(147), 3-13.
- Çelikten, M. (2006). Kültür ve öğretmen metaforları, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 269-283.
- Döş, İ. (2010). Aday öğretmenlerin müfettişlik kavramına ilişkin metafor algıları. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(3), 607-629.
- Ekiz, D., & Koçyiğit, Z. (2013). Sınıf öğretmenlerinin "öğretmen" kavramına ilişkin metaforlarının tespit edilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(2), 439-458.
- Ekvall, G., & Ryhammar, L. (1998). Leadership style, social climate and organizational outcomes: A study of a Swedish University College. *Creativity and Innovation Management*, 7(3), 126-130.
- Grady, N., Fisher, D., & Fraser, B. (1996). Images of school through metaphor development and validation of a questionnaire. *Journal of Educational Administration*, 34(2), 41-53.
- Guerrero, M. C. M., & Villamil, O. S. (2002). Metaphorical conceptualizations of ELS teaching and learning. *Language Teaching Research*, 6(2), 95-120.
- Gültekin, M. (2013). İlköğretim öğretmen adaylarının eğitim programı kavramına yükledikleri metaforlar. *Eğitim ve Bilim*, 38(169), 126- 141.
- Hallinger, P., & Heck, R. H. (1998) Exploring the principal's contribution to school effectiveness: 1980-1995. *School Effectiveness and School Improvement*, 9(2), 157-191.
- Hofstede, G. (1980). *Culture's consequences: International differences in work-related values*. USA: SAGE.
- Inbar, D. E. (1996). The free educational prison: Metaphors and images. *Educational Research*, 38(1), 77-92.
- Koene, B. A., Vogelaar, A. L., & Soeters, J. L. (2002). Leadership effects on organizational climate and financial performance: Local leadership effect in chain organizations. *The Leadership Quarterly*, 13(3), 193-215.

◆ Necati Cemaloğlu / Ferudun Sezgin / Fatih Şahin / Emre Sönmez

- Lakoff, G., & Johnson, M. (2005). *Metaforlar hayat, anlam ve dil* (Çev. G. Y. Demir). Ankara: İthaki
- Lambert, L. (2003). *Leadership capacity for lasting school improvement*. Virginia: Association for Supervision and Curriculum Development (ASCD).
- Marshall, H. H. (1990). Metaphor as an instructional tool in encouraging student teacher reflection. *Theory into Practice*, 29(2), 128-132.
- Morgan, G. (1980). Paradigms, metaphors and puzzle solving in organization theory. *Administrative Science Quarterly*, 25(4), 605-622.
- Morgan, G. (1998). *Yönetim ve örgüt teorilerinde metafor*. (Çev: G. Bulut). İstanbul: MESS Yayınları.
- Örücü, D. (2014). Öğretmen adaylarının okul, okul yönetimi ve Türk eğitim sistemine yönelik metaforik algıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 20(3), 327-358.
- Saban, A. (2004). Prospective classroom teachers' metaphorical images of selves and comparing them to those they have of their elementary and cooperating teachers. *International Journal of Educational Development*, 24(6), 617-635.
- Saban, A. (2008). Okula ilişkin metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 14(3), 459-496.
- Saban, A. (2009). Öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 281-326
- Saban, A., Koçbeker, B. N., & Saban, A. (2006). Öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 6(2), 461-522.
- Sergiovanni, T. J. (2001). *Leadership: What's in it for Schools?*. London: Routledge Falmer.
- Şişman, M., & Turan, S. (2004). Örgütsel semboller ve eğitimde sembolik liderlik. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, (37), 96-117.
- Tortop, H. S. (2013). Öğretmen adaylarının üniversite hocası hakkındaki metaforları ve bir değerlendirme aracı olarak metafor. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3(2), 153-160.
- Ünal, A., Yıldırım, A., & Çelik, M. (2010). İlköğretim okulu müdür ve öğretmenlerinin velilere ilişkin algılarının analizi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (23), 261-272.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (10. Baskı). Ankara: Seçkin.
- Yılmaz, S. (2011). İlköğretim okul yöneticileri ve öğretmenlerinin çalıştıkları kuruma yönelik örgütsel metafor algıları (Kastamonu ili örneği). Yüksek Lisans Tezi. Kastamonu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kastamonu.
- Zembat, R., Tunçeli, H. İ., & Akşin, E. (2015). Okul öncesi öğretmen adaylarının "okul yöneticisi" kavramına ilişkin algılarına yönelik metafor çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1(2), 446-459.